StudiOpera

(Costin Popa – 4 iulie 2011)

S-a încheiat a doua etapă a unui proiect major pentru lumea românească a artelor spectacolului. Se cheamă StudiOpera și reprezintă un parteneriat între prestigioasa instituție care este Accademia Teatro alla Scala – căreia i s-a alăturat SVASTA ICG România – și prima scenă lirică a țării, Opera Națională București, prin Studioul Experimental de Operă și Balet „Ludovic Spiess”.

În anii postrevoluționari nu-mi amintesc să fi existat un demers similar. Sigur, nu. Necesitatea punerii pe baze moderne – nu numai europene, ci și mondiale – a unor discipline diverse care țin de producțiile artistice de teatru liric este evidentă și demult dorită. În spațiul nostru, multe activități manageriale se desfășoară după ureche sau după precepte învechite, dobândite din vremea comuniștilor. Rareori inițiativele autohtone au reușit să se ridice la nivelul exigențelor internaționale. Treaba merge inerțial, cu automatismul dintotdeauna, dar se simte nevoie de inovare, de înnoire, de modernizare, de adaptare la cerințele economiei de piață, competitivității, adevăratei performanțe în conducere. Printre puținele lucruri care s-au reușit după 1989 a fost înființarea birourilor de presă, ca de altfel în toate domeniile vieții economice, sociale, culturale. La Opera Națională București, instituție către care voi focaliza comentariile mele, Departamentul Imagine–Promovare-Comunicare funcționează bine. E suficient? Vom vedea.

Sub titlul promițător...

...„Formare profesională specifică pentru meserii de scenă și abilități de management cultural în domeniul artelor spectacolului”, proiectul a fost cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 „Investește în oameni!” și a fost gândit pentru o perioadă de desfășurare de trei ani (2009 –2012).

Prima etapă a constat dintr-o cercetare complexă, la nivel național, analiza acoperind și alte instituții de spectacol, de învățământ de profil din țară. Cunoașterea a fost făcută nu numai prin studiul sec al documentelor pline de cifre, ci și prin interviuri la care au participat, pe lângă șefi, persoane direct implicate în procesele manageriale, artistice și suport. Un aspect foarte important, întrucât a dus percepția fenomenologică până în profunzime, fără rezerve sau temeri. Au fost identificate atât zonele reușite cât și cele slabe ale activităților. Etapa a II-a a proiectului a constat din elaborarea unui program de instruire și în „formarea de formatori”, prin cursuri de pregătire a profesioniștilor din cadrul Operei care, la rândul lor, îi vor instrui pe ceilalți angajați în ultima etapă a proiectului.

Disciplinele pe care le-au asimilat viitorii formatori au fost complexe: Studii de Canto pentru cursuri de cântăreți, Maeștri de balet pentru cursuri de dansatori, Tehnicieni pentru cursuri de tehnicieni de scenă și de atelier (Croitorie, Maestru Lumini, Perucherie - Machiaj), Management Cultural, iar lecțiile au îmbrățișat teme ca Dramaturgia muzicală, Tehnica de interpretare vocală, Repertoriul italian de operă, Tehnicile de dans, Istoria baletului și a muzicii, Coregrafia, Iluminotehnica, Istoria costumului și procesul de confecționare a unui costum de teatru, Tehnici de machiaj și machiajul de spectacol, Istoria coafurii, Principii de programare artistică, Comunicarea în mediul cultural și artistic, Managementul proiectului cultural, Politici culturale etc. ș.a. Lectorii au fost persoane de înaltă competență de la Accademia Teatro alla Scala.

Finalul proiectului va însemna crearea unei structuri specializate în cadrul Operei Naționale București, un Studio similar Academiei Teatrului Scala, ce va fi furnizor autorizat de training pentru domeniile specifice artelor spectacolului: artistic, tehnic și management cultural. Beneficiari ai acestei noi structuri vor fi, alături de angajați ai primei scene lirice naționale, absolvenți ai instituțiilor de învățământ superior din domeniul artelor spectacolului, precum și alte persoane interesate din țară și din străinătate, care doresc să lucreze în domeniu.

Presupun că este vorba despre diversificarea profilului actualului Studio Experimental de Operă și Balet „Ludovic Spiess" și nu de o altă instituție, întrucât actualul studio, prin activitatea susținută din ultimii cinci ani, a devenit deja un nume, un brand românesc.

Speranțe

Care sunt așteptările noastre, ale criticilor, ale analiștilor de operă sau, în sens larg, ale publicului împătimit de arta lirică?

Sigur că problemele profesionale interne – canto, tehnicieni de scenă și atelier – privesc exclusiv „bucătăria" instituției, dar există câteva aspecte care se cer modificate din temelii, îndeosebi pe linie de management și planificare artistică. Mă refer la cele care „se văd" din afara teatrelor.

Așa cum am mai scris cu alte prilejuri, structurarea stagiunilor este deficitară, repertoriul defectuos cumpănit, alegerea premierelor pare aleatorie. Iar programările? Ce să mai vorbim!

Să amintesc că în ultimele sezoane ponderea operelor în concert a fost uriașă, în detrimentul producțiilor adevărate. Și chiar când un titlu – prezentat în formă de concert surogat, de foyer, acompaniat la pian și cu amputări ale partiturii din cauza lipsei corului – a urcat mai apoi pe scenă, regia a lipsit, decorurile așișderea, deși costumele existau. Când, în ceasul al 12-lea al stagiunii, s-a ales o premieră scenică, titlul nu a fost reprezentativ pentru apetențele publicului bucureștean.

Multe spectacole de tradiție și mare priză la auditoriu, indispensabile afișului, au fost abandonate. Este drept că Opera Națională se confruntă cu o lipsă acută de voci în anumite registre, de pildă tenori spinto sau mezzosoprane dramatice, dar tocmai aici se dovedește abilitatea construirii unor distribuții folosind resurse din țară și oaspeți din străinătate. Absolvenții universităților de muzică au de regulă glasuri crude, incapabile să abordeze la vârste tinere marele repertoriu romantic și verist, ci trebuie să fie protejate prin unele titluri preclasice, clasice sau chiar belcantiste. Nu e ceva rău, dar cred că ar trebui ca scena bucureșteană să alcătuiască un portofoliu cât mai larg de nume, la care să se apeleze ciclic, fără repetări prea dese, pentru a nu satura publicul. În acest sens, explorările în țările învecinate sau chiar în cele mai îndepărtate din est ar trebui să devină o obișnuință. Nu toți rușii, ucrainienii, moldovenii, bulgarii, armenii, chinezii, coreenii, japonezii etc. vor ajunge să cânte direct la Viena sau Scala. Mulți artiști care au șanse să ajungă acolo, inclusiv românii lansați puternic, doresc să-și parcurgă rolurile într-un teatru mai mic, înainte de a le susține pe o scenă celebră. Iată oportunități de care prima scenă lirică națională ar trebui să profite neîntârziat și să le exploateze.

Programarea stagiunilor se face în continuare fără perspectivă. Iată, suntem la început de iulie și Opera nu a anunțat din viitorul sezon decât... trei spectacole de balet disparate, în octombrie. Restul, blackout. Toate teatrele europene, mari sau mici, au publicat pe website-uri și au organizat lansări publice, încă din aprilie-mai, stagiunile complete, nu numai titluri, ci și distribuții. Până

acum, la noi distribuțiile au apărut doar cu o lună înainte, cu excepția celor de premieră, pentru care necunoscutele erau lăsate în suspensie până în ultimele zile.

Mă gândesc și că în anul 2013 se vor comemora simultan 200 de ani de la nașterea lui Giuseppe Verdi, a lui Richard Wagner. Se preocupă cineva încă de pe acum? Așa ar trebui, ca bazele să fie bine alese, în așa fel încât să pună în valoare, prin continuitate, remarcabilele antecedente românești în repertoriul verdian și wagnerian.

Ar mai fi ceva. Din timpurile vechi, s-a pierdut bunul obicei al stagiunilor cu durată de 10 luni, între 1 septembrie și 30 iunie. Observ că deschiderile s-au amânat până spre 1 octombrie, dacă nu mai târziu iar închiderile s-au făcut de regulă la sfârșit de mai. Desigur, din comoditate. Nu pare firesc, inclusiv din punct de vedere economic.

Asta a fost. Ce se va întâmpla în viitor? Vor folosi la ceva învățăturile celor trei ani de perfecționare pe bani europeni? Aștept ca proiectul StudiOpera să-și arate roadele și cei școliți să-și pună în aplicare cunoștințele dobândite. Altfel, totul va rămâne ca înainte, steril și aleatoriu.